

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри фінансів

Національного університету біоресурсів і природокористування України,

кандидата економічних наук, доцента **ШЕВЧЕНКО Наталії Юріївни**

на дисертацію **ОЛІФЕРА Івана Олександровича** на тему:

«Розвиток біхевіористичних корпоративних фінансів України в сучасних умовах»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

За результатами аналізу дисертації І. О. Оліфера, а також матеріалів щодо апробації та практичного впровадження основних результатів проведеного наукового дослідження, можна сформулювати відповідні висновки щодо актуальності теми, рівня обґрунтованості й достовірності наукових положень і висновків, наукової новизни одержаних результатів, повноти їх відображення в опублікованих наукових працях, а також визначити значущість дослідження з огляду на сучасні потреби економічної науки.

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з напрямками науково-дослідних робіт.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в сучасних умовах функціонування економіки України, які характеризуються високим рівнем невизначеності, воєнними ризиками, макроекономічною нестабільністю та швидкими змінами на фінансових ринках, особливого значення набуває вивчення поведінкових аспектів прийняття фінансових рішень у корпораціях. Традиційні теорії корпоративних фінансів ґрунтуються на припущенні про раціональність учасників ринку, однак практика свідчить, що управлінські рішення часто залежать від психологічних факторів, когнітивних упереджень, емоцій та індивідуальних особливостей керівників і інвесторів.

Біхевіористичні корпоративні фінанси дозволяють глибше зрозуміти механізми формування фінансової політики підприємств, оцінити вплив поведінкових чинників на інвестиційні рішення, структуру капіталу, дивідендну політику та управління ризиками. Для України актуальність даного напрямку досліджень зростає у зв'язку з необхідністю підвищення ефективності корпоративного управління, забезпечення фінансової стійкості підприємств та адаптації до сучасних викликів економічного середовища.

Таким чином, дослідження розвитку біхевіористичних корпоративних фінансів в Україні є важливим як з теоретичної, так і з практичної точки зору, оскільки сприяє вдосконаленню механізмів прийняття фінансових рішень та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних компаній.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного університету біоресурсів і природокористування України в межах теми

«Фінансова стратегія сталого розвитку економіки України: інструменти, ризики та механізми адаптації» (державний реєстраційний номер 0125U003409).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Аналіз матеріалів дисертації І. О. Оліфера, а також інших наукових матеріалів, поданих здобувачем разом із дисертацією, свідчить про належний рівень обґрунтованості отриманих результатів, високий рівень якості сформульованих висновків і практичних рекомендацій. Це є наслідком застосування коректного методологічного інструментарію та широкої джерельної бази, використаної в процесі проведення дослідження. Теоретичну основу роботи становлять фундаментальні положення корпоративних фінансів, поведінкової економіки та біхевіористичних фінансів, викладені у працях вітчизняних і зарубіжних науковців.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується використанням сучасних методів наукового пізнання, зокрема аналізу та синтезу, системного підходу, порівняльного аналізу, економіко-статистичних методів, а також узагальнення теоретичних і практичних матеріалів щодо впливу поведінкових факторів на процес прийняття фінансових рішень у корпоративному секторі України.

Достовірність наукових положень і висновків підтверджується використанням офіційних статистичних даних, матеріалів державних установ, результатів досліджень міжнародних організацій, фінансової звітності підприємств та актуальних наукових публікацій. Проведений аналіз дозволив виявити особливості впливу психологічних та поведінкових чинників на формування фінансової політики українських корпорацій в умовах економічної нестабільності, воєнних викликів та трансформації фінансового середовища.

Сформульовані у дослідженні висновки є логічними, послідовними та впливають із результатів проведеного аналізу. Запропоновані рекомендації мають практичне значення та можуть бути використані для підвищення ефективності фінансового менеджменту, удосконалення корпоративного управління та мінімізації негативного впливу поведінкових упереджень на прийняття фінансових рішень вітчизняними підприємствами.

Загалом ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації є високим, а їх достовірність підтверджується цілісністю дослідження, коректністю використаних методів та узгодженістю отриманих результатів. Дисертація І. О. Оліфера є самостійним, оригінальним і завершеним науковим дослідженням. Представлені в ній наукові положення, висновки та практичні рекомендації характеризуються належним рівнем достовірності та обґрунтованості.

Новизна наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. За результатами аналізу дисертації І. О. Оліфера та поданих до розгляду

супровідних матеріалів можна констатувати, що отримані результати дослідження характеризуються належним рівнем наукової новизни. Вона полягає у подальшому розвитку та обґрунтуванні теоретико-методичних підходів до формування й удосконалення біхевіористичних корпоративних фінансів України в сучасних умовах.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження, що виносяться на захист і відображають його наукову новизну, полягають у такому:

вперше розроблено індекс індивідуального порогу чутливості, що визначає рівень зовнішнього тиску, за межами якого система управління підприємством уже не стримує поведінкових упереджень керівника. Використання цього індексу на рівні підприємства дає змогу завчасно оцінити, до якого типу фінансової поведінки перейде підприємство за визначених умов;

удосконалено:

– поняття коридору допустимих фінансових рішень, яке, на відміну від класичних моделей, що враховують лише ресурсні та регуляторні обмеження, дає змогу відрізнити фінансові рішення, які керівник змушений ухвалювати під впливом зовнішніх умов, від рішень, на які вплинули його власні страхи та поведінкові упередження;

– методичні підходи до визначення індексу жорсткості зовнішніх обмежень, який дає змогу комплексно оцінювати силу екзогенного тиску на підприємства аграрного сектору, що, на відміну від чинних в Україні індикаторів фінансового стресу, орієнтованих переважно на стабільність банківської системи та нечутливих до стану експортної логістики, інтегрує п'ять ключових напрямів впливу й забезпечує точніше оцінювання умов, у яких формується фінансова поведінка підприємств;

– інструментарій визначення індексу якості корпоративного управління шляхом розширення його структури з чотирьох до восьми складових, що дає змогу повніше оцінити здатність системи корпоративного управління блокувати імпульсивні та необґрунтовані управлінські фінансові рішення, що є критично важливим у періоди високої невизначеності;

– методику таксономічного аналізу корпоративної стійкості, у межах якої до стандартного таксономічного коефіцієнта інтегровано показники фінансової стабільності підприємства та його здатності адаптивно змінювати структуру земельного банку, що надає: змогу сформувати іпологію поведінкових реакцій підприємств; глибше розуміння механізмів їхньої поведінкової адаптації; надає змогу підвищити точність оцінювання корпоративної фінансової стійкості;

набуло подальшого розвитку:

– теоретичні підходи до визначення біхевіористичних корпоративних фінансів на основі проведення порівняльного аналізу зарубіжних і українських теоретико-методичних засад їх формування, у межах яких уточнено відмінності у домінуванні ключових

поведінкових упереджень керівників, що дало змогу поглибити розуміння специфіки фінансових поведінкових реакцій менеджменту та адаптувати поведінкову реакцію до умов екстремальних зовнішніх шоків;

– теоретичні положення щодо ролі корпоративного управління у стримуванні фінансових поведінкових упереджень керівника, що дає змогу глибше пояснити механізми нейтралізації поведінкових ризиків і підвищення фінансової стійкості підприємств у кризових умовах.

Отримані результати дослідження мають вагоме теоретичне та практичне значення, оскільки сприяють покращенню біхевіористичних корпоративних фінансів України в сучасних умовах.

Повнота викладення основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні положення дисертаційного дослідження достатньою мірою висвітлено в опублікованих наукових працях здобувача. У публікаціях відображено ключові теоретичні підходи до розвитку біхевіористичних корпоративних фінансів України в сучасних умовах та обґрунтовано напрями їх удосконалення.

Результати дисертаційного дослідження в частині методичного підходу до розрахунку індексу якості корпоративного управління дають змогу оцінити здатність системи корпоративного управління блокувати необґрунтовані управлінські фінансові рішення та підвищити точність оцінювання корпоративної фінансової стійкості, що впроваджено у практичну діяльність Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» (довідка № 28.1/17-05 від 10.06.2026 р.) та громадської спілки «УКРСАДВИНПРОМ» (довідка № 26-47 від 09.06.2026 р.).

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес Національного університету біоресурсів і природокористування України при викладанні дисциплін «Фінанси підприємств», «Корпоративні фінанси» в рамках підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Окремі науково-прикладні результати дисертації використовуються при викладанні дисципліни «Фінансовий менеджмент» у рамках підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», що підтверджено відповідними актами.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація та наукові публікації, у яких висвітлено основні результати проведеного дослідження, відповідають вимогам академічної доброчесності. У поданих матеріалах не виявлено порушень, пов'язаних із академічним плагіатом, самоплагіатом, фабрикацією або фальсифікацією наукових результатів.

Дисертацію викладено державною мовою з дотриманням вимог сучасного наукового стилю. Робота має самостійний характер виконання, а виклад матеріалу є логічним, послідовним і структурованим відповідно до вимог до наукових досліджень.

Теоретичні положення дисертації базуються на опрацюванні широкого кола наукових джерел, при цьому коректно дотримано принципів цитування та посилення на використані джерела. Запозичені ідеї належним чином оформлені відповідно до встановлених вимог, що свідчить про дотримання автором норм академічної етики. Отримані результати дослідження є оригінальними, обґрунтованими та логічно випливають із проведеного аналізу.

Текст дисертації вирізняється належною логічною побудовою, чіткістю формулювань та науковою коректністю викладення матеріалу. Робота загалом позбавлена істотних граматичних, орфографічних і стилістичних помилок, а також значних технічних недоліків, що свідчить про високий рівень її мовного та редакційного оформлення. Використання таблиць, рисунків та інших ілюстративних матеріалів сприяє кращому розкриттю змісту дослідження та підвищує наочність представлених наукових результатів.

Дискусійні положення й недоліки дисертації. У дисертації загалом на високому науковому рівні вирішено поставлені завдання, однак окремі положення мають дискусійний характер і потребують подальшого уточнення, зокрема:

1. Окрім оцінки екзогенних факторів впливу на біхевіористику аграрного сектору України, доцільним було б провести комплексну оцінку впливу ендегенних факторів на поведінковість підприємств аграрного сектору.

2. Особливу увагу необхідно було приділити оцінці ефективності оптимізації витрат аграрно-промислового сектору під час дії шоків, як одного з визначальних елементів розроблення економічної стратегії розвитку підприємства.

3. Робота потребує розширення статистичної бази дослідження.

Водночас зазначені зауваження не знижують загальної наукової цінності дисертаційного дослідження та можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових досліджень.

Загальний висновок. Дисертація І. О. Оліфера на тему: «Розвиток біхевіористичних корпоративних фінансів України в сучасних умовах» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання, пов'язане з удосконаленням теоретичних і практичних засад розвитку біхевіористичних корпоративних фінансів в умовах сучасних економічних викликів.

Зміст дисертації відповідає заявленій темі, меті та поставленим завданням дослідження. Отримані автором наукові результати характеризуються належним рівнем обґрунтованості, наукової новизни та практичної значущості. Висновки та рекомендації

є логічними, аргументованими й базуються на ґрунтовному аналізі теоретичних положень і практичних аспектів функціонування корпоративних фінансів в Україні.

Робота має важливе теоретичне та прикладне значення, оскільки спрямована на поглиблення розуміння впливу поведінкових факторів на процес прийняття фінансових рішень у корпоративному секторі та розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності фінансового управління в умовах нестабільного економічного середовища.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну, обґрунтованість отриманих результатів, їх теоретичну та практичну значущість, а також достатній рівень апробації і публікацій здобувача, дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), а її автор Оліфер Іван Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент доцент кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат економічних наук, доцент Наталія ШЕВЧЕНКО